

ORD OM ORD

Mange ord i språket vårt har en opprinnelse som for lengst er glemt, og ofte kan vi heller ikke uten videre tenke oss til hva ordene egentlig betyr. Vi håper leserne vil finne glede i en spalte der vi vil ha små epistler om ord vi bruker til daglig, men som de færreste av oss kan forhistorien til. I denne spalten er det mer enn ønskelig med innlegg fra leserne. Det sitter vel kolleger rundt om i landet med kunnskap på feltet, og her får de altså muligheten til å utfolde seg for et bredt publikum!

Narkotika og narsissisme – to sider av samme ord?

Narsissisme (ordet narsisme brukes også) betyr ekstrem selvopptatthet der all (seksuell) lystopplevelse er knyttet til bildet av ens egen kropp. Dette kan vel sies å være et av kjennetegnene på vestlig kultur idag, men er første gang beskrevet i gresk mytologi der Narkissos så sitt eget speilbilde da han bøyde seg ned over en dam for å drikke vann. Han ble ifølge myten så betatt av seg selv at han døde der og da. Vi skal ikke se bort fra at han hadde sett sitt eget speilbilde tidligere også, for han avviste alle kvinner tross betydelig pågang, han var visstnok svært vakker. Ikke engang den vakre nymfen Ekho ville han ha, og hun (!) ble da straffet hardt for dette: Hun fikk aldri mer snakke unntatt for å gjenta det som ble sagt til henne: «Er det noen her?» ropte Narkissos der han var ute og gikk i skogen. «Her! Her! Her!» svarte Ekho. «Kom!» ropte Narkissos. «Kom! Kom! Kom!» svarte Ekho. Ikke rart det gikk som det gikk. Og det var etter en slik samtale han skal ha bøyde seg ned over dammen, så sitt eget speilbilde og døde.

Problematisk ble det også for de andre nymfene som skulle begrave ham, liket var borte! På stedet han døde fant de en ny og til da ukjent blomst som var like vakker som Narkissos og de gav denne blomsten hans navn. Ekho tærtes bort av sorg, men stemmen har siden levd i fjellvegger verden over. Narsisser som vokser i Norge er først og fremst påskeliljer og pinseliljer. Av ordet Narkissos har vi fått narkose og narkotika via ordet nårke som betyr stivhet, nummenhet. Dette kommer av at planten narsiss ble ansett for å ha stoffer i seg som gav tilstivnet, sløvende effekt.

Koma

Koma er et gresk ord og betyr dyp søvn. Det er beslektet med det indoeuropeiske *kei* som betyr å legge seg ned, slå seg ned. Det greske *kóme* som betyr landsby er endt opp på norsk som hjem. Grekerne har også ordet *koimetèrion* som betyr både soverom og gravplass og så igjen er opprinnelse til det engelske cemetery, det italienske cimitero og portugisiske cemeterio for kirkegård. Det skulle vært artig om vi nå kunne røpe at ordet *komité* har samme opprinnelse, det ligger snublen nær, men det har ikke lyktes oss å verifisere denne antagelsen. Vi får bare her minne om Vilhelm Bergsøes ord: En dag da fanden fikk i sind at intet måtte skje, da satte han i verden ind den første komite.

En *bohem* er en person som lever et ubundet liv, og dette ordet er avledet av det franske ordet *bohème* som betyr sigøyner. Egentlig betyr ordet Böhmer ettersom de første sigøynerne i Frankrike angivelig skal ha sagt de kom fra Böhmen. Ordet Böhmen kommer i sin tur så fra Bohemia, der siste ledd -hemia er et germansk låneord fra det greske ordet for hjem, et ord som vi da finner igjen i koma.

Jannike Reymert

Kilder: Johan Hamond Rossbach Polydoras bok. Pax forlag AS, Oslo, 1997.

